

GALAMBOS BARBARA

AZ ÉNKÉP ÉS ÖNMEGVALÓSÍTÁS TÉMÁJÁNAK FELDOLGOZÁSA MESE SEGÍTSÉGÉVEL

Az énkép és önmegvalósítás témájának körbejárásához Scheer Katalintól *A bonbonkirálykisasszony* (Scheer, 2013, 35-39) című mesét választottam, mely a *Tejbegríz* című antológiában olvasható. A mesében a királyné szigorúan neveli lányát. Arra törekszik, hogy a királylány nádszálvékony maradjon, ezért a lánynak tilos édességet fogyasztania. Ám a lány a triciklis öregasszony boszorkányos bonbonjaitól pufók manókuktává változik, és éveket az öregasszonynál főz, bonbonokat készít. A királyné betegsége hallatán tér vissza a palotába. Bonbonjaitól anyja meggyógyul, ő pedig újra királykisasszonnyá változik. Szenvedélyéről, a bonbonkészítésről azonban sohasem mond le ezután. Innen ered ragadványneve is: a bonbonkirálykisasszony. (Scheer, 2013, 35-39)

A való életben is gyakran előfordul, hogy a szülők gyermekeiket kicsi koruk óta egy bizonyos pályára szánják. Hosszú éveken át egyengetik az útjukat, különórákra, szaktáborokba járatják őket, mégsem járnak sikerrel. A gyermekek felcseperednek, és az ügyvédek szánt kislányból a zenétől való tiltás ellenére rock-zenész, az orvosnak szánt kislányból a rajzolás, tervezés ellenzésére éppen divattervező válik. *A bonbonkirálykisasszony* (Scheer, 2013, 35-39) című mesében az édességtől való tiltás ellenére a királylányból mégis szenvedélyes cukrász lett. A mese által szeretnék rámutatni az egészséges énkép kialakítására a gyermekeknek, illetve az önmegvalósítás fontosságára. Nem szeretném figyelmen kívül hagyni azonban azt a tényt sem, hogy míg

a gyermek kicsi, szüksége van szülei segítségére, útmutatására. Szeretnék rávilágítani a gyerekeknél tehát arra, hogy szívleljék meg szülei tanácsait, forduljanak hozzájuk bátran és szeretettel, ugyanis bármit is javasolnak, bármerre is próbálják terelni sorsukat, csakis azért teszik, mert a legjobbat akarják számukra.

Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes megfogalmazásában „*ennek nevezzük a lélektanban az önmagunkról való tapasztalatoknak, ismereteknek a rendszerét: a testünkről, a képességeinkről, élményeinkről megőrzött tudást.*” (Mérei – V. Binét, 2006, 61) Ahhoz, hogy szeretni tudjunk másokat, először önmagunkat kell elfogadnunk, szeretnünk és tisztelnünk. Az éntudatosság kialakítása a kulcsa annak, hogy kapcsolatban tudjunk maradni érzéseinkkel, és felelősséget vállaljunk a megélt és kifejezett érzelmeinkért. Az éntudat gyakran krízishelyzetekben lép működésbe. A fent említett példából kiindulva segít rádöbenteni minket arra, ha életünk rossz irányt vett. Ekkor válik fontossá önmegvalósítási képességünk. Segítségével képesek lehetünk megvalósítani saját lehetőségeinket, kihozni a legjobbat önmagunkból, hogy gazdag és teljes életet tudjunk élni. (Kádár, 2012, 191-193)

A MŰ FELDOLGOZÁSÁNAK BEVEZETÉSE – RÁHANGOLÓDÁS

Utolsó mesés foglalkozásunkat is hagyományainknak híven egy *Hogy vagy...? – kör* (Petres Csizmadia, 2014, 55) beiktatásával kezdtük.

A tanulók pillanatnyi hangulatát idéző beszámolókat a mai mesére történő

ráhangelő gyakorlat követte. A *Disz-kó* (Web) című vidám játékra került sor. Hangulatos zenés dallamok kíséretében különböző instrukciókat adtam a tanulóknak a zenére való mozgást illetően. Mivel a mesénkben szerepel a főzés, cukrászkodás, ezért különböző foglalkozásokat utánoztunk mozdulatainkkal a zene dallamára. Belebújtunk mi is a cukrász szerepébe, majd kevertük a levest, mint egy szakács, a kalapácsütések mozdulatait elevenítettük meg az ácsok szerepében, kormánykereket tekertünk, mint egy sofőr, almát szedtünk, fűrészeltünk, téglákat rakosgattunk, akár egy kőműves. A játék így folytatódott, míg a dallam el nem halkult.

A mesehallgatás előtt még beiktattam egy rövid feladatot, melynek a foglalkozás végső szakaszában szintén jelentőséget tulajdonítottunk. A gyakorlat a tanulók énképének feltárását, önismeretét célozta meg. A feladatot az *Énkép – másképp(p)* (Rudas, 2007, 203) című önismereti kérdőív ihlette. Egy cédulát osztottam ki minden tanulónak, melyre felírták a nevüket, majd két kérdésre kellett röviden válaszolniuk: *Milyennek látom magamat?*, *Milyennek látnak engem társaim?* Mivel kisiskolás csoportról volt szó, a válaszlehetőségeket egy keretben feltüntettem a cédulán, így a tanulók könnyen eldönthették, melyik tulajdonság a legjellemzőbb rájuk, mi az a jellemvonás, ami szerintük és társaik szerint a leginkább tükrözi személyiségüket. A keretbe egyaránt kerültek pozitív és negatív belső tulajdonságok: őszinte, barátságos, jóindulatú, udvarias, kedves, bátor, szórakoztató, szorgalmas, érzékeny, ügyes, vidám, szomorú,

morcos, hazug, irigy, lusta, barátságatlan, rosszindulatú, gyáva, tisztességtelen.

Miután a tanulók feljegyezték válszaikat, a cédulákat oldalra helyeztük. A gyakorlatot a mese felolvasása követte.

A MESE FELDOLGOZÁSA – JELENTÉSTEREMTÉS

A meseélményhez szükséges bensőséges hangulat megteremtését, mint az előzők során, most is szem előtt tartottam. A mesés rituáléhoz immár szorosan hozzátartozó mesegyertyánkat ismét körbeültük, hogy utoljára közösen elindulhassunk a mesék világában tett kalandos utazásunkra.

A mese felolvasását követően, a gyertya elfújása után megbizonyosodtam arról, hogy a tanulók megértették-e a szöveget, követni tudták-e a cselekményt, világos volt-e számukra minden elhangzott kifejezés.

A mese cselekményét ezután egy drámajáték keretén belül foglaltuk össze. A dramatizálást egy felvezető feladat előzte meg. Az *Ötujjas elbeszélés* (N. Tóth – Petres Csizmadia, 2015, 312) című gyakorlat értelmében elkészítettük a mese cselekményének vázlatpontjait, mely az ismert gyermekmondókához hasonlóan öt mondatból állt. Előbb szóban összefoglaltuk, miről szolt a történet. A tanulók munkáját kérdésekkel könnyítettem meg, hogy ne maradjon ki egyetlen részlet sem az elhangzottakból. Végül megfogalmaztuk a történetváz leglényegesebb öt pontját, melyeket egyenként kártyákra írtam:

■ *A királyné szigorúan nevelte lányát, a királylány nem ehetett édességet, hogy nádszálvékony maradjon.*

■ *A triciklis öregasszony bonbonjaitól a királylány pufók manókuktává változott, aki évekig az öregasszonynál főzött ezután.*

■ *A manóvá vált királylány a piaci kofától tudomást szerzett anyja betegségéről.*

■ *A királyné meggyógyult a manó bonbonjaitól, ezáltal a manó újra királylánynyá változott.*

■ *A királylány ettől kezdve beteljesítette régi vágyát, bonbonkészítéssel foglalkozott.*

Ezután öt csoport kialakítására volt szükség. A *Tejbeგრíz* (Lovász, 2013) antológia a mesék mellett étel- és édességrecepteket is tartalmaz. A *bonbonkirálykisasszony* (Scheer, 2013, 35-39) című meséhez tartozó *boszorkányos bonbonokat* (Scheer, 2013, 34) saját magam is elkészítettem a könyvben szereplő recept alapján. A tanulók egy kis

kosárból választhattak egy-egy szem boszorkányos bonbont. Az édességet zászlócskákkal is elláttam, melyen öt különböző jel szerepelt. A kiválasztott bonbonok zászlói alapján a tanulókat öt csoportba tudtam besorolni. Közben az asztalra helyeztem egy tálcán öt szem különböző jellel ellátott bonbont. Mindegyik alá egy-egy kártyát helyeztem, melyre a történetváz került. Mind az öt csoport tagjai annál a bonbonnál lévő cédulát nézhatték meg, amilyen zászlócskával rendelkező bonbont húztak előzőleg.

A csoportok ezt követően papírlapokat kaptak, melyekre lejegyezheték jelenetük rövid párbeszédét. Mivel mindegyik vázlatpontban csupán két mesealak szerepelt, arra kértem a tanulókat, próbálják úgy rendezni a jeleneteket, hogy az összes csapattag szerephez jusson. Például belebújhatott valaki egy beszélő fa szerepébe, egy másik csapattag megtestesíthette a triciklit, a piacon több kofa is kínálhatta a portékáját. Miután mindegyik csapat elkészült, sorban érkeztek a színtérre. A királykisasszony és a királyné koronát kaptak, az öregasszony kendőt és bonbonos kosarat, a kofák kötényt. A tanulók rövid jelenetek keretében szemléltették a mese történéseit.

Az utolsó csoport színjátéka után közösen megbeszéltük a látottakat. Az első, a második, a harmadik és negyedik résznél nyomon követhettük az éntudat fejlődését a királykisasszonynál. A végső szakaszban pedig az önmegvalósítás folyamatának lehettünk tanúi. A királykisasszony bonbonkirálykisasszonnyá vált. Végre szabadon beteljesíthette vágyát, a bonbonkészítést.

A gyakorlat elvégzése után fontosnak tartottam megerősíteni a tanulókat, hogy legyenek álmaik, céljaik az életben, amelyeket be szeretnének teljesíteni, valóra szeretnének váltani. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyniuk szüleik tanácsait, intéseit sem, mert tapasztaltabbak náluk, és biztosan csakis a legjobbat akarják nekik.

Lazításképp, a feladatok kiváló végrehajtása után a tanulók jutalmul megehatték a kiválasztott bonbonjaikat.

A MESE HATÁSA A GYEREKEKRE – REFLEKTÁLÁS

A szó szerint édes pihenő után visszatértünk a meseolvasás előtt végzett feladathoz, amely során a tanulók egy cédulára feljegyezték, milyennek látják magukat, valamint, szerintük milyennek látják őket társaik. Ekkor a *Vélemé-*

nyek (Web) című játék sajátos variációjára került sor. Minden tanuló hátára egy nevével ellátott papírt ragasztottam. Ezután sorban haladva valamennyien felírták a társaik hátán lévő papírra a rájuk leginkább jellemző belső tulajdonságukat. Ha már mindenki sorra került, mindannyian levehették a hátukon lévő papírt, majd a vélemények rövid áttanulmányozása után beszámoltak arról, vajon hasonlóan ítélték-e meg előzőleg önmagukat, mint ahogy társaik valójában látják őket.

Záró gyakorlatként egy olyan játékot iktattam be, mely hasonlóan a mese témájához, a tanulók álmaiba, vágyaiba, jövőjükkel kapcsolatos elképzeléseibe nyújtott betekintést. A *Bemutakozás más nevében* (Kádár, 2012, 257) című játék keretén belül a tanulók ismertethették, mivel szeretnének foglalkozni a jövőben, milyen szakmában, munkaterületen képzelik el magukat leginkább. Egyenként kiálltak társaik elé, majd az áhított szakma művelőjeként mutatkoztak be a többieknek. Azt javasoltam, próbálják meg kiemelni azokat a tulajdonságaikat, amelyek szerintük elengedhetetlenek az adott foglalkozás üzéséhez.

Miután elhangzottak a bemutatkozások, útravalóul szerettem volna pár pozitív gondolatot elültetni a tanulóknál, álmaik megvalósításával kapcsolatban. Biztatásképp kiemeltem, hogy vágyaik elérése céljából mindannyian törekedjenek az imént említett pozitív tulajdon-

ságaik megtartására, fejlesztésére. Ahhoz, hogy egy adott szakterületen sikeresek lehessenek, rengeteg tanulásra, gyakorlásra, de legfőképpen elszántságra, kitartásra és pozitív gondolkodásra van szükség. Megnyugtató érzés hallani, hogy bárki képes elérni a célját, csak hinnie kell önmagában, képességei hatékony felhasználásában. Végezetül a tanulók elmondhatták, hogy érezték magukat a foglalkozáson.

FELHASZNÁLT IRODALOM

■ Kádár Annamária: *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012.

■ Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*. 15. kiadás. Budapest: Medicina Könyvkiadó Rt., 2006.

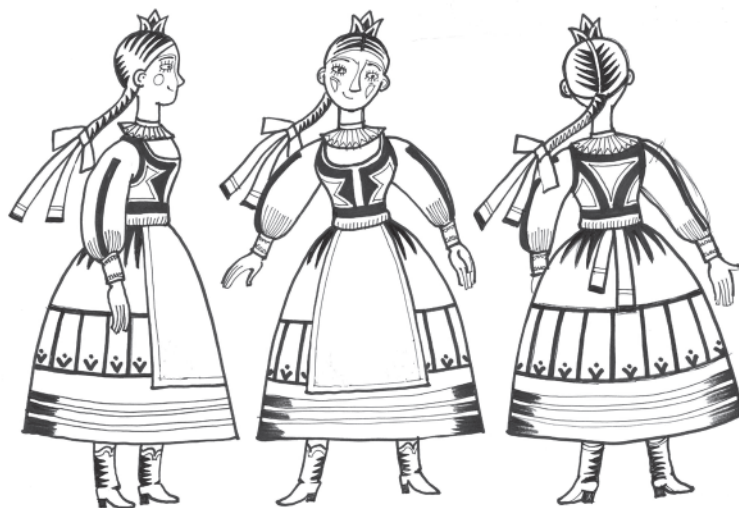
■ N. Tóth Anikó – Petres Csizmadia Gabriella: *Módszertani szöveggyűjtemény az irodalom oktatásához: Oktatási segédlet*. Nyitra: KFE KETK, 2015, 297-322.

■ Petres Csizmadia Gabriella: *Személyes (az) irodalom*. Pozsony: Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft., 2014.

■ Rudas János: *Delfi örökösei: Önismereti csoportok – elmélet, módszer, gyakorlatok*. Budapest: Lélekben Otthon Kiadó, 2007.

■ Scheer Katalin: *A bonbonkirálykisasszony*. In. *Tejbegríz: Finom irodalom gyerekeknek és felnőtteknek* (szerk. Lovász Andrea). Budapest: Cerkabella Könyvkiadó, 2013, 35-39.

■ Web = Kaposi László: *A Játékkönyv c. kiadvány játékei*. [online]. [2014. március 20.] Az interneten elérhető: http://www.drama.hu/jatektar/ajgyujtemeny_jatekainak_jegyzeke

KOMJÁTI ILONA

A NÉPKÖLTÉSZET JELENTŐSÉGE AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

„Nincs nagyszerűbb dolog annál, amikor a kisgyerek issza minden egyes szavát a mesélőnek, és képzelete elindul abba a csodás világba, amit együtt teremtett meg azzal, akinek a meséjét hallgatja.” (Lázár Ervin)

Az óvodai nevelés a sokoldalúan fejlett ember nevelése. Három irányban hat a kis emberpalántára: fejleszti értelmét, gazdagítja érzelmeit és helyes irányba tereli akarátát. Ennek a komplex fejlesztésnek kitűnő eszköze a népköltészet oktatása. A népköltészeti alkotások kiválasztásában két szempont vezet az óvópedagógusokat:

■ Az óvodás gyermek értelmi színvonala – ez megköveteli, hogy a kiscsoport és a nagycsoport számára életkoruknak megfelelő anyagot alkalmazzunk

■ A tantervben megjelölt cél hiánytalan teljesítése, ami megkívánja, hogy a gyermekben lerakjuk a szövegértés szilárd alapjait. Az óvodában a következő népköltészeti műfajokkal dolgozunk: gyermekdalokkal és mondókákkal, népmesékkel és gyermekjátékokkal.

A NÉPKÖLTÉSZET JELENTŐSÉGE AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

A népköltészet a fejlődésben levő emberiség kezdeti költészete. Ez iratlan költészet, mely nemzedékről nemzedékre örökség gyanánt szállt át, s mind formában, mind tartalomban állandóan csiszolódott és gazdagodott. Népköltészetünknek jellegzetes sajátossága, hogy a nép együttes alkotó ereje állandóan formálja és értékes tartalommal tölti meg. Ennek az állandó formáló erőnek tudható be, hogy ugyanazt az eseményt vagy tárgykört többféle változatban, ún. variánsokban találjuk.

A népköltészet gazdagsága, sokrétűsége elkíséri a gyermeket színes gyerekkorának minden állomásán. A bölcsőben az édesanya altatódalal ringatja álomba gyermekét. Később a ritmikus gyermekmondókákat fogadja be a gyermek, sőt cselekvő alanya lesz a gyermekjátékoknak. A szülők, nagyszülők, nevelők meséi megragadják csapongó képzeletét. Ő lesz a mese hőse, aki minden akadályt leküzd. A népköltészet ki-

